Luonnonvarakeskus

Dnro 3101/00 00 02 00/2023

11.10.2023

Ympäristövaliokunta

Viite Asiantuntijakuuleminen, perjantai 13.10.2023 klo 9:30
Kirjallinen lausunto: Ryhmäpäällikkö, johtava tutkija Ari Leskelä

Aihe HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

VAELLUSKALAKANNAT

Luonnonvarakeskuksen perusrahoituksessa aiemmin tässä muistiossa esitetty sopeuttamistarve edellyttää Lukelta tehtävien fokusointia ja toiminnan volyymien tarkastelua, mitä täytyy tehdä sekä tutkimuksen että viranomaistehtävien osalta. Luonnonvarakeskuksen vaelluskaloihin kohdistuvasta tutkimuksesta suurin osa tehdään muualta kuin valtion budjettitaloudesta tulevalla rahoituksella, mutta budjettirahoitus on erityisen tarpeellista muun muassa ulkopuolisen rahoituksen vastinrahoitukseksi ja tutkimusinfrastruktuurien ylläpitämiseksi.

Kalakannan hoitovelvoitteisiin myönnettävää määrärahaa 30.40.20 on korotettu kalatalousmaksujen indeksitarkastuksen seurauksena noin 7%. Suuri osa tämän määrärahan käytöstä kohdistuu vaelluskalakantoihin, ja korotus mahdollistanee tällä määrärahalla tapahtuvan kalakantojen hoidon jatkumisen nykytasolla.

Useisiin muihin vaelluskalakantojen hoitoon ja niiden tilaan mahdollisesti vaikuttavien määrärahojen mitoituksessa ei ole otettu huomioon kustannustason nousua. Tällaisia määrärahoja ovat MMM:n hallinnonalalla esimerkiksi 30.40.21.Vesivarojen käytön ja hoidon menot, 30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen, 30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen. Vaelluskalakantojenkin kannalta keskeisen Luonnonvara- ja biotalouden edistämisen määrärahan tasoa on alennettu.

YM:n hallinnonalalla positiivista on HELMI-ohjelma määrärahojen pysyminen ennallaan (joskaan kustannustason nousua ei siinäkään ole huomioitu). Huolestuttavaa vaelluskalakantojen kannalta on vesiensuojelun tehostamisohjelman määrärahan leikkaukset ja useiden ravinne- ja muun kuormituksen vähentämistä edistävien määrärahojen huomattavat leikkaukset tai niiden poistot. Tällaisia määrärahoja ovat esimerkiksi 35.10.20 Ympäristövahinkojen ehkäisy ja jälkihoito, 35.10.23 Itämeren ja vesiensuojelun edistäminen, 35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen.

Vaelluskalakantojen heikko tila Suomessa johtuu erityisesti vesistöjen patoamisesta ja perkaamisesta sekä veden laadun heikkenemisestä valuma-alueella tapahtuvan toiminnan, lähinnä maa- ja metsätalouden, johdosta. Siten kaikki budjetissa tapahtuvat määrärahojen leikkaukset, jotka kohdistuvat virtaavien vesistöjen ennallistamiseen, niiden tilan parantamiseen tai valuma-alueelta tulevan ravinne- ja kiintoainekuormituksen pienentämiseen, heikentävät vaelluskalakantojen tilaa tai hidastavat niiden toipumista.

Kansainvälisen toiminnan määrärahat, josta maksetaan mm. kansainväliseen toimintaan liittyvät jäsenmaksut, pysyvät ennallaan. Suomen tärkeimpien vaelluskalakantojen tilaa arvioidaan kansainvälisessä merentutkimusneuvostossa (ICES). ICESin, kuten oletettavasti muidenkin kansainvälisten järjestöjen, jäsenmaksuun kohdistuu huomattava korotuspaine kustannustason nousun ja Venäjän jäsenmaksun lakkaamisen johdosta.